

Onderwerp Ontwikkeling werkgelegenheid Groningen 2013-2014

Steller Monique Hansens

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 89 46 Bijlage(n) 3

Ons kenmerk 4923585

Datum 01-04-2015 Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Elk jaar informeren we u over de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de stad Groningen. O&S Groningen onderzoekt deze ontwikkeling jaarlijks via het vestigingenonderzoek onder het Groningse bedrijfsleven. Dit jaar hebben we extra vragen opgenomen over de innovatiekracht van Groningse bedrijven en over het opleidingsniveau van de functies binnen de organisaties en bedrijven. In deze brief informeren we u over de belangrijkste resultaten.

Samengevat is de werkgelegenheid in de periode 2013 – 2014 met 1.3% (1.678) afgenomen in de stad Groningen. Daarmee zit Groningen 0.2% net iets boven het landelijke gemiddelde. Het aantal vestigingen is met 0.3% (42) licht afgenomen. De komende periode verwachten de meeste bedrijven en instellingen geen grote veranderingen van het aantal personeelsleden.

Ontwikkeling werkgelegenheid 2014

Tussen april 2013 en april 2014 is de werkgelegenheid in de stad Groningen met 1.678 arbeidsplaatsen afgenomen. Dat is een afname van 1,3%. Daarmee heeft Groningen een totaal van 131.730 arbeidsplaatsen. Landelijk is het aantal banen met ruim 86.000 banen (-1.1%) afgenomen. De afname van de werkgelegenheid zit in Groningen vooral in het vast personeel terwijl het deel flexibel personeel is toegenomen.

Afgelopen jaar zien we voor het eerst in Groningen een afname van werkgelegenheid in de sectoren gezondheidszorg, welzijn en overheid. Deze sectoren zijn in Groningen sterk vertegenwoordigd. De afname is mede het gevolg van bezuinigingen. In de sectoren bouw, industrie en financiële dienstverlening is al langer sprake van een afname. Daarentegen is de werkgelegenheid in de sectoren horeca, onderwijs en beveiliging toegenomen.

Ontwikkeling aantal vestigingen 2014

Het aantal vestigingen is vorig jaar met 0.3% licht afgenomen. Dit zijn 42 bedrijven minder dan in 2013. Een groot deel van de 15.754 vestigingen is een eenmansvestiging.

Uit eerder onderzoek in 2013 blijkt dat ongeveer 92% van deze eenmansbedrijven zich ziet als zelfstandige zonder personeel (zzp). Dat zijn ruim 9.250 zzp-ers in 2014. Meer dan 50% van onze werkgelegenheid is te vinden bij vestigingen waar meer dan 100 mensen werken en dat is 1.3% van het totale aantal vestigingen in Groningen.

Werkgelegenheidsverwachtingen van bedrijven

We hebben bedrijven gevraagd naar de werkgelegenheidsontwikkeling die ze in de toekomst verwachten. De meeste bedrijven verwachten de komende periode geen grote veranderingen. Ten opzichte van vorig jaar verwachten minder bedrijven een afname en meer bedrijven een toename van personeel. Over het algemeen verwachten bedrijven het komende jaar een meer stabiele ontwikkeling van het aantal werkzame personen, dan tijdens de crisis.

Innovatie bij het Groningse bedrijfsleven

Om de vier jaar stellen we het Groningse bedrijfsleven vier vragen over innovatie. Deze vragen hebben we eerder in 2007 en 2011 gesteld. De gemiddelde respons is in 2007, 2011 en 2014 respectievelijk: 52% (6.136), 50.5% (7.760) en 49.5% (7.807)

De vragen zijn:

Behoort het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces

2007	2011	2014
1.037 (17%)	1.507 (19%)	1.541 (20%)

Bron: O&S Groningen, resultaten innovatiekracht uit het vestigingenonderzoek 2014

Ongeveer 20% van de bedrijven houdt zich hiermee bezig. Dat is een lichte toename ten opzichte van 2011 en een iets grotere toename ten opzichte van 2007. Ook kleine bedrijven doen hier aan mee.

Heeft het bedrijf patenten en/of octrooien aangevraagd

Ongeveer 2% van de bedrijven vraagt patenten of octrooien aan. Ten opzichte van voorgaande jaren is dit nauwelijks veranderd. Handel, advisering en onderzoek en de gezondheids- en welzijnszorg zijn de sectoren waar de meeste aanvragen worden gedaan.

Vindt er voorsprongvergelijking ten opzichte van de concurrentie plaats

In 2014 is het aantal bedrijven dat beslist aan voorsprongvergelijking doet ten opzichte van 2011 als percentage iets toegenomen en het percentage bedrijven dat enigszins aan vergelijking doet, iets afgenomen. We zien een toename van kleinere bedrijven die aan voorsprongvergelijking doen. Vooral in de sectoren Overige zakelijke dienstverlening, Financiële Instellingen en Industrie doen bedrijven aan voorsprongvergelijking.

Wordt er gebruik gemaakt van kennisinstellingen

Ongeveer 565 bedrijven heeft in 2014 gebruik van kennisinstellingen (7%). Dit betekent een afname ten opzichte van eerdere metingen in 2011 en 2007. O&S onderzoekt verder of deze afname klopt en wat de achterliggende reden van bedrijven kan zijn.

Opleidingsniveau van functies bij Groningse bedrijven

Dit jaar hebben voor het eerst een vraag opgenomen over het opleidingsniveau van bestaande functies bij de bedrijven in Groningen. Ongeveer 40% van de bedrijven uit de enquête heeft deze vraag beantwoord. Het gaat om ruim 51.500 banen waarbij gevraagd is naar het opleidingsniveau van de functie. Daarnaast heeft Groningen een grote inkomende en uitgaande pendel maar dat is niet meegenomen in het onderzoek.

Stad Groningen	Lager	MBO	HBO+
Niveau van de functie	11%	39%	50%

Bron: O&S Groningen 2014

Ongeveer 50% van de functies in de stad is voor hogeropgeleiden, 39% voor het MBO en 11% voor lager opgeleiden. De bedrijven en kennisinstellingen uit de stad hebben dus relatief meer banen voor hogeropgeleiden. Groningen is daarmee een echte kennisstad. Dit sluit aan op het opleidingsniveau van de Groningse beroepsbevolking.

Stad Groningen	Lager	MBO	HBO+
Opleidingsniveau van de beroepsbevolking	11%	35%	54%

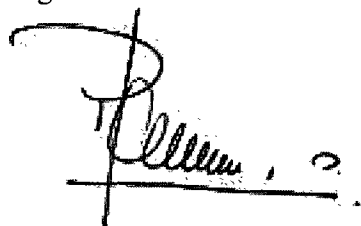
Bron: CBS Statline

In Groningen zijn de meeste banen voor lager opgeleiden te vinden in de bouw, voor middelbaar opgeleiden in vervoer en opslag en voor hogeropgeleiden vooral in het onderwijs.

Tot slot

Met de Economische Agenda 2015-2019 bestaande uit het Convenant Ondernemend Groningen, het Akkoord 3.0 en G-Kwadraat stimuleren we de samenwerking tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Hiermee dragen we samen met onze partners bij aan het versterken van het economisch klimaat en stimuleren daarmee de werkgelegenheid. De werkgelegenheidscijfers uit het onderzoek gebruiken we om de werkgelegenheidsdoelstelling te monitoren, maar ook om ontwikkelingen in sectoren bij te houden als input voor beleid en accountmanagement. Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Meer cijfers en achtergronden treft u aan in de bijlagen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

VLUGSCHRIFT O&S

ONDERZOEK
en STATISTIEK
GRONINGEN

www.os-groningen.nl
info@os.groningen.nl
050-367 5462

Ontwikkeling werkgelegenheid 2014

Inleiding

Dit vlugschrift geeft informatie over de ontwikkeling van het aantal banen en het aantal vestigingen in de gemeente Groningen. Deze gegevens komen voort uit het jaarlijkse werkgelegenheidsonderzoek van het Vestigingenregister van Onderzoek en Statistiek (O&S) Groningen. O&S verzamelt gegevens van alle vestigingen in de gemeente Groningen. De gegevens werken we met terugwerkende kracht bij: Mutaties uit voorgaande jaren, die het afgelopen jaar geconstateerd zijn, zijn gecorrigeerd. De data in dit vlugschrift wijken daarom licht af van die in voorgaande versies. Meer statistische informatie is te krijgen bij O&S via telefoonnummer 050-367 5462 of e-mail info@os.groningen.nl. Statistische gegevens van de gemeente Groningen zijn te vinden op www.os-groningen.nl

Kerncijfers werkgelegenheid

Tabel 1 Banen en vestigingen

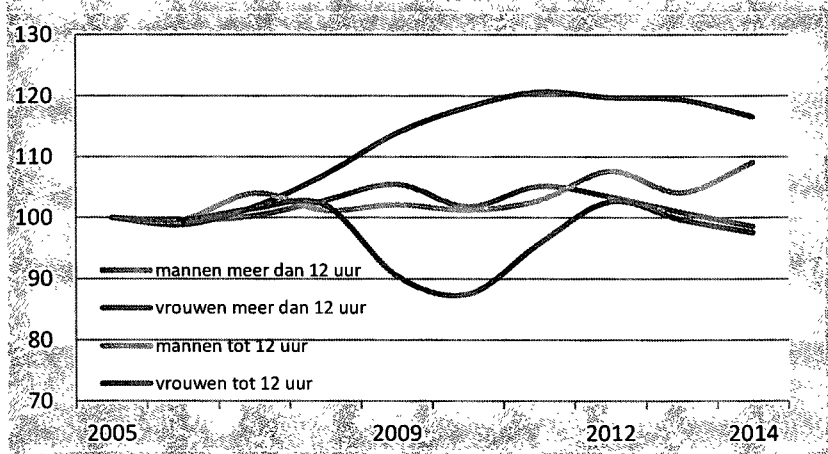
	2010	2011	2012	2013	2014	ontwikkeling 2013-2014	
						abs	perc.
arbeidsplaatsen							
vast personeel	127.035	131.188	131.142	128.861	126.533	-2.328	-1,8
uitzendkrachten	4.341	4.773	4.669	4.547	5.197	650	14,3
totaal werkzame personen	131.376	135.961	135.811	133.408	131.730	-1.678	-1,3
ontwikkeling aantal arbeidsplaatsen (%)	-0,6	3,5	-0,1	-1,8	-1,3		
vestigingen							
0-vestigingen	477	467	299	199	174	-25	-12,6
volgens de Lisa-definitie	14.046	14.837	15.519	15.597	15.580	-17	-0,1
totaal vestigingen	14.523	15.304	15.818	15.796	15.754	-42	-0,3
ontwikkeling vestigingen (%)	6,2	5,4	3,4	-0,1	-0,3		

Afname aantal banen

In de gemeente Groningen waren er per 1 april 2014 131.730 banen waarvan 5.197 voor uitzendkrachten. Tussen 1 april 2013 en 1 april 2014 is er een afname van 1.678 banen geweest. Dit is een afname van 1,3 procent, een kleinere afname dan het jaar er voor. De economische crisis vertaalt zich de laatste twee jaren in een daling van de werkgelegenheid, hoewel de daling in 2014 geringer was dan in 2013. De afname van de werkgelegenheid is het resultaat van een aantal ontwikkelingen: In de bouw, industrie en de financiële dienstverlening neemt de werkgelegenheid al een aantal jaren af, dit jaar samen met bijna 700 banen. Dit jaar is het aantal banen ook aanzienlijk afgenomen in de sectoren gezondheidszorg en welzijn en overheid, samen een afname van 950. Binnen de commerciële dienstverlening is het aantal banen binnen de schoonmaak met ruim 400 banen afgenomen. Tegenover deze afnames is er ook toename: We zien bijvoorbeeld toename in de horeca, het onderwijs en de beveiliging. En het aantal uitzendbanen is gegroeid. Voor een deel betreft dit vaste banen die zijn omgezet in uitzendbanen, de ontwikkeling van vast naar meer flexibel personeel.

Veel fluctuaties binnen en tussen de branches zijn de oorzaak van reorganisaties, verschuiving van personeel en administratieve wijzigingen. Voorbeelden in de periode 2013 - 2014 zijn de verschuivingen binnen de Hulpverlening. De brandweer valt organisatorisch niet meer onder de gemeente maar onder Veiligheidszorg Noord Nederland. De jeugdzorg valt juist wel weer onder de gemeente.

Figuur 1. Ontwikkeling vast personeel naar arbeidsduur en geslacht, index, 2005 = 100

Relatief steeds meer vrouwen

Van de vaste banen is 83 procent voor 12 uur of meer per week. Dit percentage schommelt tussen 81 en 85 procent.

Relatief werken er steeds meer vrouwen. In 2005 was 45 procent van de vaste krachten vrouw. Nu is dat percentage gestegen tot 48 procent.

Het laatste jaar zijn meer mannen in banen van minder dan 12 uur gaan werken. Er werken nog wel veel meer vrouwen in banen van minder dan 12 uur dan mannen.

Het aantal uitzendkrachten is toegenomen, van 4.550 naar 5.200. Deze toename betreft banen van 12 uur of meer, vaker voor mannen dan voor vrouwen. De verwachting is dat dit in de toekomst nog verder zal toenemen.

Tabel 2. Arbeidsplaatsen en vestigingen naar branche

vestigingen	2012	2013	2014	ontw. 2013-2014	
				abs	perc.
Landbouw, industrie en bouw	1.399	1.366	1.342	-24	-1,8
Handelen horeca	3.231	3.219	3.255	36	1,1
Commerciële dienstverlening	6.084	6.129	6.137	8	0,1
Niet-comm. dienstverlening	5.104	5.082	5.020	-62	-1,2
totaal	15.818	15.796	15.754	-42	-0,3
arbeidsplaatsen					
Landbouw, industrie en bouw	14.123	13.172	12.604	-568	-4,3
Handelen horeca	23.015	22.187	22.130	-57	-0,3
Commerciële dienstverlening	37.698	36.381	36.266	-115	-0,3
Niet-comm. dienstverlening	60.975	61.668	60.730	-938	-1,5
totaal	135.811	133.408	131.730	-1.678	-1,3

Groningen is een dienststad

De meeste banen in Groningen zijn te vinden in de dienstverlening. Groningen heeft relatief veel werkgelegenheid in de sectoren zakelijke dienstverlening (commercieel) en zorg (niet commercieel). Groningen is geen industriestad. Ook de bouw is niet ruim vertegenwoordigd. De sector dienstverlening heeft een verzorgende functie voor de omgeving. Landelijk is handel de grootste sector. In Groningen komt deze sector op een derde plaats. De horeca is in Groningen oververtegenwoordigd. Dit komt o.a. door de aanwezigheid van veel studenten. De groei bij de uitzendkrachten vinden we vooral in de zakelijke dienstverlening bij de callcenters.

De niet commerciële dienstverlening (overheid, onderwijs en gezondheidszorg en welzijn) is sterk vertegenwoordigd in de stad. Tot vorig jaar was er groei in deze branche. Het laatste jaar is dat niet meer zo. Er is zelfs een afname van het aantal banen en deze is sterker dan bij handel en horeca en commerciële dienstverlening. Hoewel de niet-commerciële dienstverlening minder gevoelig is voor economische schommelingen merkt deze sector nu de gevolgen van de (rijks-)bezuinigingen.

Tabel 3. Werkgelegenheid detailhandel en horeca in het centrum

gebied	2013		2014	
	vest.	banen	vest.	banen
binnenstad (binnen de diepen)	2.132	17.353	2.132	17.305
wv Handelen Horeca	831	6.637	839	6.715
overig centrum	718	2.862	720	2.837
wv Handelen Horeca	199	1.102	207	1.148
totaal centrum	2.850	20.215	2.852	20.142
wv Handelen Horeca	1.030	7.739	1.046	7.863
overig Centrum = Binnenstad West, deel Binnenstad Oost en deel Hortusbuurt				

In het centrum is de werkgelegenheid bijna gelijk gebleven.

Groningen kende in 2014 1.697 vestigingen in de detailhandel en 764 in de horeca. 38 Procent van de detailhandel en bijna de helft van de horeca is in het centrum gevestigd. Daarmee zijn deze twee bedrijfstakken goed voor 37 procent van de vestigingen en ruim eenderde van het aantal banen in het centrum. Tussen 2013 en 2014 is het aantal vestigingen en de werkgelegenheid van de detailhandel en horeca in het centrum gegroeid. Daardoor is de totale werkgelegenheid in het centrum veel minder afgenomen dan in de rest van de stad.

Tabel 4. Ontwikkeling van branches waarop de gemeente focust

aantal vestigingen	2012	2013	2014	ontw. 2013-2014	
				abs	perc.
Healthy ageing	352	340	314	-26	-7,6
Energie	367	367	377	10	2,7
Leisure	1.139	1.159	1.143	-16	-1,4
ICT sector	1.261	1.294	1.287	-7	-0,5
Creatieve sector	2.757	2.791	2.830	39	1,4
aantal arbeidsplaatsen					
Healthy ageing	21.830	22.168	21.821	-347	-1,6
Energie	5.024	4.945	5.014	69	1,4
Leisure	9.009	8.615	8.483	-132	-1,5
ICT sector	9.201	9.497	9.819	322	3,4
Creatieve sector	5.772	5.778	5.502	-276	-9,9

Het economisch programma G-kwadraat

Sinds 2010 werkt de gemeente Groningen met het economische beleidsprogramma G-Kracht. G-kwadraat (2015-2019) bouwt voort op dit programma. Het kwadrateren staat voor extra economische impulsen door anders met kennisinstellingen, ondernemers en gemeente samen te werken. Kenmerkend is een open houding van de gemeente waarbij samen nieuwe initiatieven worden ontwikkeld. Samenwerken, innoveren en profileren staan hierin centraal. De sector energie omvat bedrijven die zich bezighouden met energie en afval. Veel bedrijven houden zich hierbinnen bezig met advies. Dit zijn over het algemeen kleine vestigingen. Tussen 2013 en 2014 kende deze bedrijfstak een lichte groei.

Healthy ageing

Met 21.821 banen in Groningen is healthy ageing de grootste sector. Tussen 2013 en 2014 kende de sector een daling van de werkgelegenheid, veroorzaakt door een grote daling in de thuiszorg. De groei tussen 2012 en 2013 kwam door een groei bij de ziekenhuizen. Het laatste jaar was er ook groei bij de vervaardiging van medische instrumenten en hulpmiddelen. In vergelijking met andere grote en middelgrote steden heeft Groningen relatief veel banen in de gezondheidszorg en welzijn en is daardoor extra gevoelig voor bezuinigingen in de zorg.

De ICT sector.

In de ICT sector schommelt het aantal banen rond 10.000. Binnen de ICT is computerservice en informatietechnologie de grootste groep. Deze groep kende het afgelopen jaar een afname van de werkgelegenheid. De sector als totaal is gegroeid. Dit komt door de callcenters. Het aantal banen wisselt bij de callcenters tussen 2.400 en 3.500. De fluctuaties bij de callcenters hebben niet rechtstreeks te maken met de crisis maar meer met de doorwerking van incidentele pieken en dalen in de sector zelf en dat men hier afhankelijk van deze pieken en dalen veel met flexibel personeel werkt.

Leisure

Leisure omvat vestigingen uit de toeristische sector, cultuur, horeca en sport. De horeca is de grootste branche binnen deze groep. De afname tussen 2013 en 2014 is deels een administratieve verschuiving, personeel van de Stadsschouwburg en de Oosterpoort is geteld bij de hoofdvestiging, de gemeente Groningen (overheid) vanwege een ingezette reorganisatie.

De creatieve sector

De creatieve sector bestaat uit de deelgroepen kunsten, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening. Binnen deze groep zijn veel mensen werkzaam als zzp'er. Ook hier wordt de afname tussen 2013 en 2014 deels veroorzaakt door de administratieve verschuiving van Oosterpoort en Stadsschouwburg. Daarnaast is er een afname bij de ondersteunende diensten.

Werkgelegenheid naar grootte van de vestigingen

Tabel 5. Grootte van de vestigingen in 2014

grootte	klasse	vestigingen		banen	
		abs.	perc.	abs.	perc.
0-vestiging	geen	174	1,1	0	0,0
éénmansvestigingen	1	10.030	63,7	10.030	7,6
klein	2 t/m 9	3.939	25,0	14.923	11,3
middel	10 t/m 99	1.404	8,9	37.169	28,2
groot	100 +	207	1,3	69.608	52,8
totaal		15.754	100	131.730	100

Helft werkgelegenheid bij 1 procent van de vestigingen

Bijna de helft van het aantal mensen werkt bij vestigingen met 100 of meer medewerkers. Deze vertegenwoordigen maar één procent van het aantal vestigingen. De grootste werkgevers in de gemeente zijn het UMCG en de Rijksuniversiteit. Grote vestigingen vinden we verder vooral bij de overheid, het onderwijs, de nutsbedrijven en de sector gezondheidszorg en welzijn.

Binnen de zakelijke dienstverlening vinden we grote vestigingen onder meer bij de schoonmaak en callcenters. Kleine vestigingen zien we bij de adviesbureaus en in de ICT, bij medische praktijken en in de kunst. Bij de éénmansvestigingen is het aantal banen tussen 2013 en 2014 toegenomen van 9.985 naar 10.030. Bij alle andere grootteklassen was er een afname, zowel van het aantal vestigingen als van het aantal banen.

Vestigingen met verhuisplannen

Tabel 6. Aantal vestigingen dat verhuisplannen heeft

Verhuisplannen	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Ja	587	692	592	559
Nee	9.226	9.629	5.008	8.333
% ja t.o.v. ja + nee	6,0	6,7	10,6	6,3
bestemming verhuisplannen				
gemeente Groningen	357	345	286	324
regio Groningen-Assen	32	33	24	17
elders	88	113	85	86
nog niet bekend	26	87	137	79
niet ingevuld	84	114	60	53

De verhuisgeneidheid

6,3 Procent van de vestigingen wilde op 1 april 2014 verhuizen. Na een hoger percentage in 2013 is dit weer ongeveer evenveel als in de jaren er voor. Van deze bedrijven is het grootste deel van plan binnen de regio te blijven. In 2014 geeft 61 procent aan binnen Groningen of de omliggende regio te willen blijven. Bijna 15 procent weet nog niet waarheen men wil. Dertien vestigingen geven specifiek een plaats in de Randstad aan en zes in het buitenland. Van de 559 vestigingen die aangeven te willen verhuizen is meer dan de helft (303) een éénmansbedrijf. In dat geval zal het meestal gaan om een privé verhuizing waarbij het bedrijf mee verhuist.

Vacatures

Tabel 7. Vacaturegraad

	2011	2012	2013	2014
Industrie en bouw	2,7	0,9	2,5	2,0
Handel en horeca	2,2	2,1	3,2	2,6
Commerciële dienstverlening	4,6	2,8	5,4	4,7
Niet-commerciële dienstverl.	1,1	0,7	0,9	0,8
totaal	2,4	1,5	2,7	2,3

De vacaturegraad daalde

Aan alle vestigingen hebben we gevraagd op te geven hoeveel vacatures zij hadden. Van alle vestigingen heeft 23 procent deze vraag beantwoord. Van de vestigingen met meer dan 1 baan is deze respons 41 procent. De vacaturegraad is het aantal vacatures per 100 werkzame personen. In april 2014 was de vacaturegraad 2,3. Dit betekent ten opzichte van 2013 in alle groepen sectoren een afname. Er worden minder mensen gevraagd.

Tussen sectoren zijn er grote verschillen. In de niet commerciële dienstverlening is de vacaturegraad verreweg het laagste en bij de commerciële dienstverlening het hoogste. De sector met de hoogste vacaturegraad binnen de commerciële dienstverlening is de zakelijke dienstverlening: met name bij de uitzendbureaus staan vacatures open. Let wel: dit betreft vacatures uit diverse sectoren.

Verwachtingen voor de toekomst

Tabel 8. Percentage vestigingen dat een verandering van het aantal werkzame personen verwacht

	over 2013-2014		over 2014-2015	
	toename	afname	toename	afname
Landbouw, industrie en bouw	3,5	3,1	5,4	2,2
Handel en horeca	4,9	5,0	6,0	3,2
Commerciële dienstverlening	4,9	1,6	4,3	1,1
Niet comm. Dienstverlening	3,1	2,4	2,6	2,1
totaal	4,2	2,7	4,3	2,0

Toekomstverwachtingen werkgelegenheid van de bedrijven

Naast de vacaturegraad hebben we ook gevraagd naar de werkgelegenheidsverwachtingen. Per vestiging kon worden aangegeven of er een toename of een afname van het aantal werkzame personen werd verwacht. In 2014 heeft 48 procent van de vestigingen deze vraag beantwoord.

Vóór 2009, voor de economische crisis, waren de verwachtingen veel optimistischer dan na 2009.

De laatste jaren verwachten relatief veel bedrijven geen verandering van het aantal personeelsleden. De verhouding tussen het aantal vestigingen dat een toename en zij die een afname verwachten is veranderd ten opzichte van vorig jaar. Minder bedrijven verwachten een afname. Tussen de branches is er een groot verschil. Binnen de handel en vooral de horeca is men optimistischer dan gemiddeld. Bij de niet commerciële dienstverlening verwachten meer bedrijven een afname.

Werkgelegenheid op bedrijvenconcentratiegebieden

Tabel 10. Werkgelegenheid en vestigingen op bedrijventerreinen

terrein	2013		2014	
	vest.	banen	vest.	banen
1 Winschoterdiep	164	1.991	169	2.017
2 Eemskanaal	145	4.545	147	4.520
3 Euvelgunne	157	2.021	153	1.969
4 Driebond	151	2.448	150	2.439
5 Oosterhoogebrug	62	280	62	259
6 Damsterdiep	35	1.091	39	1.443
7 Het Witte Lam	85	1.018	86	1.008
8 Ulgersmaweg	67	344	62	328
9 Ulgersmaborg	107	775	95	795
10 De Hoogte	41	438	41	450
11 Zernike science park	105	1.894	92	1.725
12 Reitdiep	39	499	45	509
13 Hoendiep	150	1.490	159	1.492
14 Peizerweg	67	2.442	67	2.494
15 Hoogkerk oost	18	365	18	280
16 Hoogkerk Vierverlaten	35	551	31	517
17 Westpoort	4	162	4	160
18 Kranenburg	43	2.873	47	2.908
19 Eemspoort	366	5.267	375	4.963
20 Stainkoel'n	2	42	2	34
totaal bedrijventerreinen	1.841	30.536	1.842	30.310

NB: Antillenstraat/de Vogels is als bedrijventerrein komen te vervallen

Bedrijventerrein Zuidoost heeft de meeste werkgelegenheid

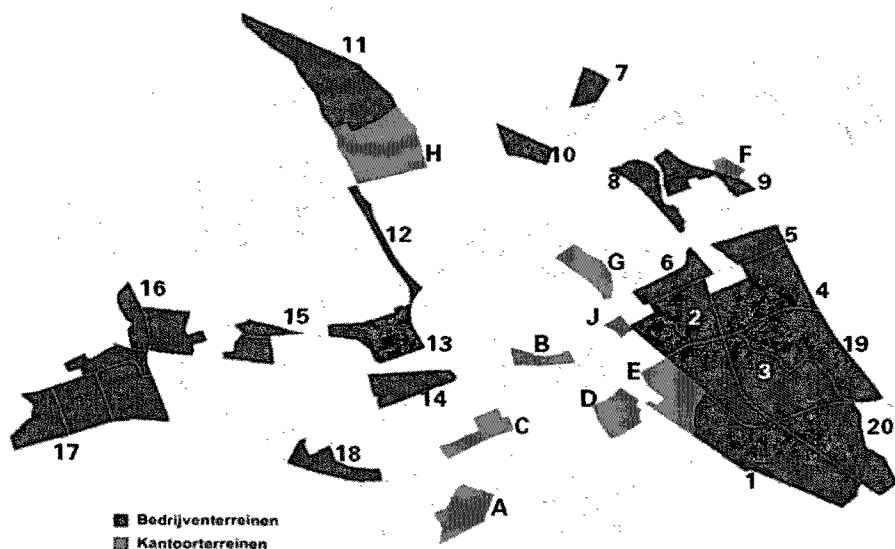
Meer dan de helft van de werkgelegenheid in de gemeente is geconcentreerd op de bedrijventerreinen en kantorenlocaties. Van de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen concentreert 53 procent zich in het gebied Zuidoost (de nummers 1,2,3,4 en 19 in de tabel). De bedrijventerreinen kennen een lichte daling van 0,7 procent van de werkgelegenheid. Dit is minder dan de daling binnen de gemeente als totaal. De daling is in absolute zin het grootst op het terrein Eemspoort, relatief het grootst in Hoogkerk en op het Zernike Science Park. Het totaal aantal vestigingen op de bedrijventerreinen is nagenoeg gelijk gebleven.

Tabel 11. Werkgelegenheid en vestigingen op kantoorlocaties

gebied	2013		2014	
	vest.	banen	vest.	banen
A van Swieten	100	6.661	100	6.379
B Stationsgebied	59	4.943	56	4.844
C Martini trade park	70	2.526	66	2.367
D Kempkensberg	8	3.833	7	3.860
E Europapark	122	4.438	122	4.960
F Hunzepark	12	666	11	572
G UMCG en omgeving	77	13.111	77	12.954
H Universiteitscomplex/Zernike	36	4.675	34	5.093
J Park de Meeuwen	107	1.513	103	1.534
totaal kantoorcomplexen	591	42.366	576	42.563

Toename werkgelegenheid op kantoorlocaties

Op de kantorenlocaties zijn 42.563 banen, dit is 32 procent van het totaal aantal banen. Bij de kantorenlocaties als totaal zien we een toename van de werkgelegenheid. Deze toename is relatief het grootst op het Europapark. Het Martini trade park kent al een aantal jaren een afname van het aantal banen. Het afgelopen jaar is de werkgelegenheid op het Hunzepark relatief fors afgenomen.

Tabel 12. Aantal vestigingen en banen naar bedrijfstak, 1 april

	vestigingen		banen		ontwikkeling 2013-2014	
	2013	2014	2013	2014	abs	perc.
A Landbouw	49	53	98	110	12	12%
01 Landbouw en veeteelt	48	51	97	107	10	10%
02,B Bosbouw, mijnbouw	1	2	1	3	2	-
C Industrie	508	480	6.406	6.168	-238	-4%
10 Voedingsmiddelen	41	38	473	453	-20	-4%
11 Dranken	5	5	50	51	1	2%
12 Tabaksproducten	2	1	290	312	22	8%
13 Textiel	10	11	51	54	3	6%
14-15 Kleding, lederwaren en schoenen	22	19	25	24	-1	-4%
16 Houtbewerking, kurk, riet- en vlechtwerk	21	19	72	70	-2	-3%
17 Papier en karton	5	5	195	180	-15	-8%
18 Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	69	63	533	489	-44	-8%
20 Chemische producten	4	4	56	57	1	2%
21 Farmaceutische producten	6	6	116	114	-2	-2%
22 Rubber en kunststof	12	10	183	172	-11	-6%
23 Overige niet-metaalhoudende minerale producten	19	19	104	93	-11	-11%
24-25 Metaal	62	59	537	494	-43	-8%
26 Computers, elektronische en optische apparatuur	13	11	148	165	17	11%
27 Elektrische apparatuur	5	5	73	66	-7	-10%
28 Overige machines en apparaten	16	17	1.091	1.116	25	2%
29 Auto's, aanhangers	4	4	26	27	1	4%
30 Overige transportmiddelen	9	7	29	13	-16	-55%
31 Meubels	83	82	222	195	-27	-12%
32 Overige goederen	62	59	1.990	1.875	-115	-6%
33 Reparatie en installatie van machines	38	36	142	148	6	4%
D/E Nutsbedrijven, milieu	26	24	2.409	2.402	-7	0%
35 Gas en elektriciteit	8	7	1.985	1.770	-215	-11%
36 Waterbedrijven	2	2	235	238	3	1%
38 Afvalinzameling en recycling	15	14	188	144	-44	-23%
39 Sanering en overig afvalbeheer	1	1	1	250	249	
F Bouw	783	785	4.259	3.924	-335	-8%
41 Algemene burgerlijke utiliteitsbouw	348	345	1.166	1.077	-89	-8%
42 Grond- water en wegenbouw	29	27	307	202	-105	-34%
43 Gespecialiseerde bouw	406	413	2.786	2.645	-141	-5%
G Handel	2.464	2.491	16.063	15.866	-197	-1%
45 Automotive	277	275	1.521	1.454	-67	-4%
46 Groothandel	529	519	3.304	3.197	-107	-3%
47 Detailhandel	1.658	1.697	11.238	11.215	-23	0%
H Vervoer en opslag	290	281	3.171	3.101	-70	-2%
49 Vervoer over land	101	107	1.576	1.588	12	1%
50 Vervoer over water	54	54	331	308	-23	-7%
51 Luchtvaart	2	1	2	1	-1	-
52 Opslag en dienstverlening voor het vervoer	76	74	324	312	-12	-4%
53 Post- en koeriers	57	45	938	892	-46	-5%
I Horeca	755	764	6.124	6.264	140	2%
55 Logiesverstrekking	53	54	515	575	60	12%
56 Eet- en drinkgelegenheden	702	710	5.609	5.689	80	1%
J Informatie en communicatie	1.417	1.421	6.798	6.705	-93	-1%
58 Uitgeverijen	69	66	817	766	-51	-6%
59 Productie van films, TV en geluid	190	196	416	420	4	1%
60 Radio en TV omroepen	5	5	131	137	6	5%
61 Telecommunicatie	21	23	774	860	86	11%
62 Dienstverlening op het gebied van informatietechnologie	941	948	4.240	4.110	-130	-3%
63 Dienstverlening op het gebied van informatie	191	183	420	412	-8	-2%

vervolg tabel 12

	vestigingen		banen		ontwikkeling 2013-2014	
	2013	2014	2013	2014	abs	perc.
K Financiële instellingen	162	155	1.790	1.689	-101	-6%
64 Banken, kredietverstrekking	45	46	672	553	-119	-18%
65 Verzekeringen	12	12	755	776	21	3%
66 Overige financiële dienstverlening	105	97	363	360	-3	-1%
L Onroerend goed	225	229	1.230	1.211	-19	-2%
68 Verhuur van en handel in onroerend goed	225	229	1.230	1.211	-19	-2%
M Advisering en onderzoek	3.343	3.386	10.234	10.314	80	1%
69 Rechtskundige dienstverlening, accountancy	441	448	2.298	2.296	-2	0%
70 Holdings (niet financieel), organisatieadviesbureaus	1.051	1.049	2.449	2.460	11	0%
71 Architecten, keuring en controle	404	419	1.853	2.040	187	10%
72 Speur- en ontwikkelingswerk	89	90	873	890	17	2%
73 Reclame en marktonderzoek	660	656	1.791	1.691	-100	-6%
74 Industrieel ontwerp, overige consultancy	681	708	880	852	-28	-3%
75 Veterinaire dienstverlening	17	16	90	85	-5	-6%
N Overige zakelijke dienstverlening	692	665	13.158	13.246	88	1%
77 Verhuur van auto's en overige roerende goederen	91	88	431	430	-1	0%
78 Arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus	231	224	3.571	3.420	-151	-4%
79 Reisbemiddeling, toerisme	87	76	385	417	32	8%
80 Beveiliging en opsporing	21	22	1.015	1.186	171	17%
81 Facility management, reiniging en landschapsverzorging	161	152	2.937	2.522	-415	-14%
82 Overige zakelijke dienstverlening	101	103	4.819	5.271	452	9%
O/U Overheid	64	60	12.237	11.858	-379	-3%
841 Openbaar bestuur	37	36	7.524	7.529	5	0%
842 Overheidsdiensten	24	21	3.000	2.644	-356	-12%
843 Verplichte sociale verzekeringen	3	3	1.713	1.685	-28	-2%
P Onderwijs	886	857	14.445	14.817	372	3%
852 Primair onderwijs	65	62	1.528	1.574	46	3%
853 Voortgezet onderwijs	71	67	3.693	3.712	19	1%
854 Tertiair onderwijs	63	59	8.071	8.416	345	4%
855 Overig onderwijs	681	660	1.147	1.102	-45	-4%
856 Dienstverlening voor het onderwijs	6	9	6	13	7	-
Q Gezondheids- en welzijnszorg	1.729	1.715	28.968	28.402	-566	-2%
861 Ziekenhuizen	20	20	14.336	14.453	117	1%
862 Medische- en tandheelkundige praktijken	384	403	1.935	1.961	26	1%
869 Paramedische praktijken en overige gezondheidszorg	794	762	3.495	3.419	-76	-2%
87 Verpleging, verzorging en begeleiding met overnachting	76	78	4.056	3.918	-138	-3%
88 Maatschappelijke dienstverlening	455	452	5.146	4.651	-495	-10%
R Cultuur, sport en recreatie	1.595	1.599	3.612	3.469	-143	-4%
90 Kunst	1.354	1.367	1.856	1.822	-34	-2%
91 Culturele instellingen	51	48	520	464	-56	-11%
92 Loterijen en kansspelen	11	9	267	230	-37	-14%
93 Sport en recreatie	179	175	969	953	-16	-2%
S Overige dienstverlening	808	789	2.406	2.184	-222	-9%
94 levensbeschouwelijke en politieke organisaties, hobbyclub	104	103	1.058	842	-216	-20%
95 Reparatie van computers en consumentenartikelen	105	105	143	146	3	2%
96/97 Wellness en overige dienstverlening, uitvaartbranche	599	581	1.205	1.196	-9	-1%
totaal	15.796	15.754	133.408	131.730	-1.678	-1,3%

Opmerking: vanwege administratieve wijzigingen in de registratie van personeel door bedrijven zijn er elk jaar schommelingen in de aantallen. Het effect voor onze gemeente ligt meestal rond de 1% van het aantal banen. Zo'n afwijking ontstaat bijvoorbeeld wanneer bij een bedrijf personeel geregistreerd wordt op een andere vestiging buiten de gemeente, terwijl de werklocatie van het personeel in de gemeente Groningen blijft.

Opleidingsniveau van functies

bij bedrijven en instellingen
in de gemeente Groningen

2014

AAN Economische Zaken

BETREFT Opleidingsniveau van de functies bij bedrijven in Groningen

DATUM 24-02-2015

Opleidingsniveau van functies bij bedrijven en instellingen in de gemeente Groningen

In het werkgelegenheidsonderzoek 2014 is een extra vraag opgenomen over het niveau van functies bij bedrijven. In dit memo geven we de resultaten van deze vraag weer.

We hebben zicht op het gevraagde opleidingsniveau van de vacatures en we hebben zicht op het opleidingsniveau van de beroepsbevolking. We weten echter niet wat het functieniveau is van bestaande functies bij bedrijven. We willen graag een beeld krijgen van het opleidingsniveau van de functies in het Groningse bedrijfsleven, daarom hebben we deze vraag opgenomen,

De vraag

Wat is de verdeling van het niveau van de functies van het vast personeel inclusief uzelf?

- Functies op HBO niveau of hoger
- Functies op MBO niveau
- Functies op lager niveau

De respons

In totaal is over 6.336 vestigingen informatie gegeven over het opleidingsniveau van de vaste banen. De tabellen 1 en 2 geven de verdeling van de respons op de vragen naar opleidingsniveau weer naar het aantal vestigingen en banen en de wijze van enquêteren.

Tabel 1 De respons naar aantal vaste banen en naar aantal vestigingen

	aantal banen vast	aantal vestigingen
Respons (abs)	51.542	6.336
totaal	126.533	15.574
Respons (perc.)	41%	40%

Tabel 2 Response naar wijze van enquêteren

	totaal	response	Perc. Response
Formulier	1.717	1.233	72%
Internet	4.692	3.326	71%
Telefonisch rappel	3.296	1.447	44%
Centrale berichtgever	215	49	23%
overig	5.834	279	5%
totaal	15.754	6.334	40%

We zien bijna geen verschil in respons tussen de antwoorden die via een formulier zijn gegeven en de antwoorden via internet. Per telefoon zijn in een rappelronde nog meer resultaten opgehaald.

Resultaten

De resultaten over het opleidingsniveau van de banen vindt u in tabel 3, weergegeven naar grootteklasse van de vestigingen en per sector. Ter vergelijking ziet u in tabel 4 ook het opleidingsniveau van de beroepsbevolking van de stad Groningen en de provincies Groningen en Drenthe. Deze gegevens komen uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het CBS. Verder heeft Groningen een grote inkomende en uitgaande pendel van mensen die in de provincie Groningen en Drenthe wonen. Dit is niet meegenomen in deze resultaten.

Tabel 3 Aantallen banen naar opleidingsniveau en naar grootteklasse van de vestigingen

absoluut	Lager	MBO	HBO/WO
klein	1.313	6.878	10.103
middel	2.392	7.185	6.840
groot	2.023	6.112	8.696
totaal	5.728	20.175	25.639
percentages			
klein	7%	38%	55%
middel	15%	44%	42%
groot	12%	36%	52%
totaal	11%	39%	50%

Tabel 4 Opleidingsniveau van de beroepsbevolking, percentages in de stad en de provincies Groningen en Drenthe

Gebied	Lager	MBO	HBO/WO
Stad	11%	35%	54%
Prov. Groningen	21%	42%	36%
Prov. Drenthe	25%	48%	26%

bron: CBS statline

Van de vaste banen in de stad is 11 procent voor lager opgeleiden, 39 procent is voor middelbaar opgeleiden en 50 procent is voor hogeropgeleiden. Dit is kenmerkend voor de sectorstructuur van de stad. We hebben relatief veel bedrijven en instellingen waar meer hogeropgeleiden werken. De stad Groningen heeft dus meer banen voor hogeropgeleiden en relatief minder werk voor middelbaar en lager-opgeleiden.

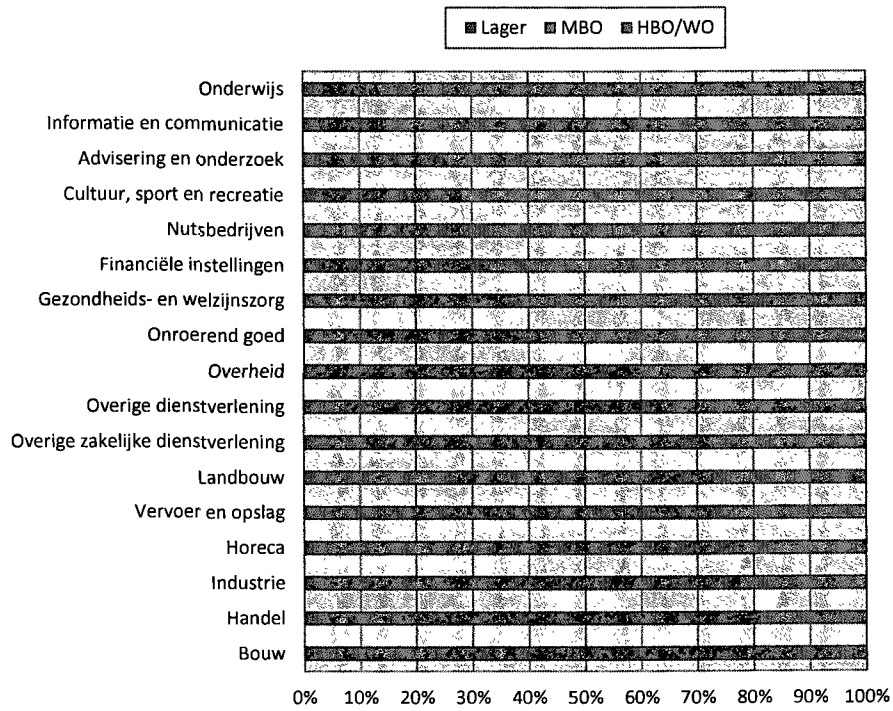
Dit sluit aan op het opleidingsniveau van de beroepsbevolking van de stad. De beroepsbevolking van de stad bestaat uit 11% lager opgeleiden, 35% middelbaar opgeleiden en 54% hoger opgeleiden.

Tabel 5 Het opleidingsniveau van de banen per branche

branche	Lager	MBO	HBO/WO
A Landbouw	27%	46%	27%
C Industrie	27%	50%	22%
D/E Nutsbedrijven	8%	21%	71%
F Bouw	35%	49%	16%
G Handel	17%	64%	19%
H Vervoer en opslag	12%	65%	23%
I Horeca	28%	49%	23%
J Informatie en communicatie	2%	13%	85%
K Financiële instellingen	2%	31%	67%
L Onroerend goed	14%	27%	60%
M Advisering en onderzoek	1%	25%	74%
N Overige zakelijke dienstverlening	11%	62%	27%
O/T Overheid	2%	58%	39%
P Onderwijs	2%	10%	89%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	8%	31%	61%
R Cultuur, sport en recreatie	4%	24%	72%
S Overige dienstverlening	8%	56%	36%
Totaal	11%	39%	50%

We zien tussen de branches grote verschillen in het opleidingsniveau van de functies. Figuur 1 geeft per branche grafisch weer hoe de verdeling tussen de verschillende opleidingsniveaus is. Onderwijs en informatie/communicatie kennen procentueel de meeste banen voor hoger opgeleiden. De bouw, handel en industrie de minste. In de handel, de overheid en dienstverlening zien we veel functies voor middelbaar opgeleiden. In de branches onderwijs, informatie/communicatie, onderzoek, de financiële instellingen en de overheid zijn er maar heel weinig functies voor laag opgeleiden. De bouw, landbouw, industrie en horeca daarentegen kennen procentueel de meeste functies voor laag opgeleiden.

Figuur 1 opleidingsniveau van de banen naar branche

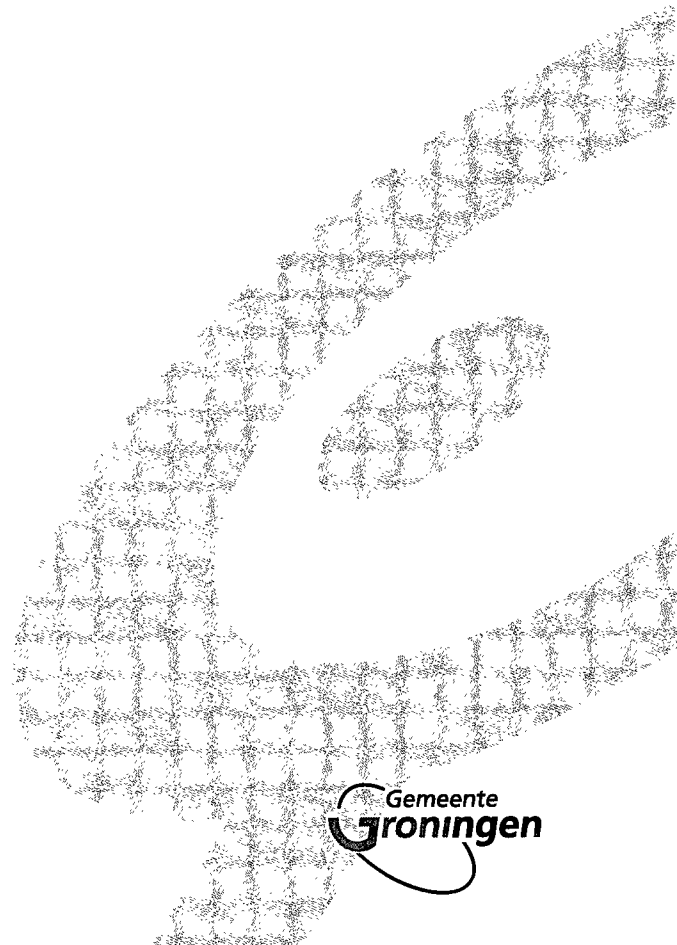

Innovatiekracht

bij bedrijven en instellingen
in de gemeente Groningen

2007-2014

AAN Economische Zaken

BETREFT Resultaten vragen naar innovatiekracht uit het vestigingenonderzoek

DATUM 28-01-2015

Innovatiekracht bij bedrijven en instellingen in de gemeente Groningen

In het kader van het werkgelegenheidsonderzoek onder instellingen en bedrijven in de gemeente Groningen zijn in de enquêtes van de jaren 2007, 2011 en 2014 vragen opgenomen gericht op de innovatiekracht bij de vestigingen. Dit memo maakt duidelijk wat deze vragen aan informatie opleverden.

De vragen.

In de enquête zijn vier vragen gesteld gericht op innovatiekracht. Bij deze vragen is niet specifiek gevraagd naar een bepaalde periode.

- Behoort het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces?
- Heeft het bedrijf patenten en/of octrooien aangevraagd?
- Vindt er voorsprongvergelijking ten opzichte van de concurrentie plaats?
- Wordt er gebruik gemaakt van kennisinstellingen?

De respons.

In totaal hebben in 2007 6.136 vestigingen één of meerdere van deze vragen beantwoord, in 2011 7.760 en in 2014 7.807 vestigingen. De respons komt daardoor op 52 procent voor 2007, op 50,5 procent voor 2011 en op 49,5 procent voor 2014.

Tabel 1 De respons op de afzonderlijke vragen

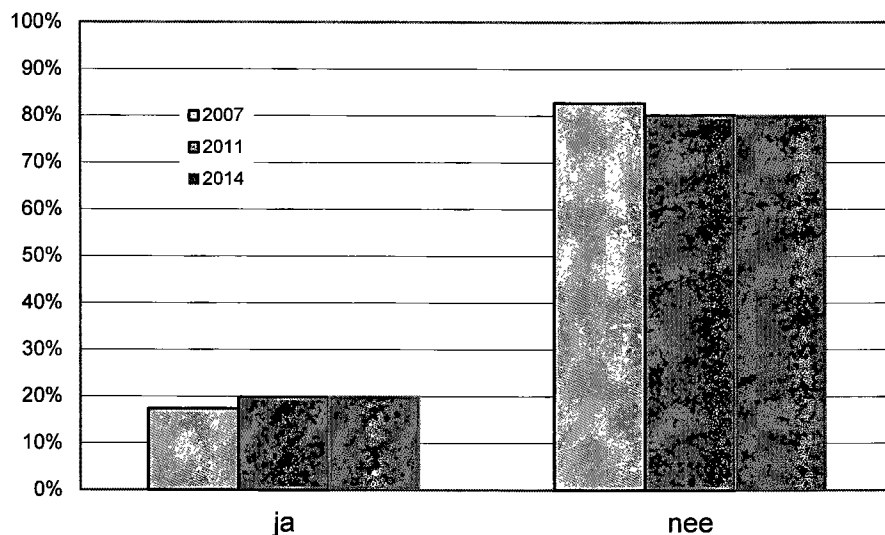
	2007	2011	2014
Ontwikkeling nieuwe producten	50,6%	49,4%	49,0%
Aanvragen patenten/octrooien	49,4%	39,2%	48,7%
Doen aan voorsprongvergelijking	49,3%	39,3%	48,7%
Raadplegen kennisinstellingen	49,3%	49,0%	48,6%

Bij de behandeling van de resultaten worden die weergegeven naar grootteklasse van de vestigingen en per sector. Bij de grootteklasse moet worden opgemerkt dat de 0-vestigingen doorgaans vestigingen zijn, waar wel mensen werken maar waarvan de werknemers worden geteld bij een andere vestiging van dezelfde organisatie.

Behoort het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces?

In 2014 behoorde bij 20 procent van de bedrijven het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces. Binnen de betrouwbaarheidsmarges is dit een lichte toename ten opzichte van 2007.

Figuur 1: Behoort het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces?

Tabel 2 Behoort het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces? Resultaten naar grootteklasse

2007	ja	Nee	totaal	In percentages	
				ja	nee
				In aantallen	
zonder	15	108	123	12%	88%
klein	785	3857	4642	17%	83%
middel	201	877	1078	19%	81%
groot	36	107	143	25%	75%
totaal	1037	4949	5986	17%	83%
2011					
zonder	28	197	225	12%	88%
klein	1237	4981	6218	20%	80%
middel	202	806	1008	20%	80%
groot	40	100	140	29%	71%
totaal	1507	6084	7591	20%	80%
2014					
zonder	7	82	89	8%	92%
klein	1306	5243	6549	20%	80%
middel	208	766	974	21%	79%
groot	20	87	107	19%	81%
totaal	1541	6178	7719	20%	80%

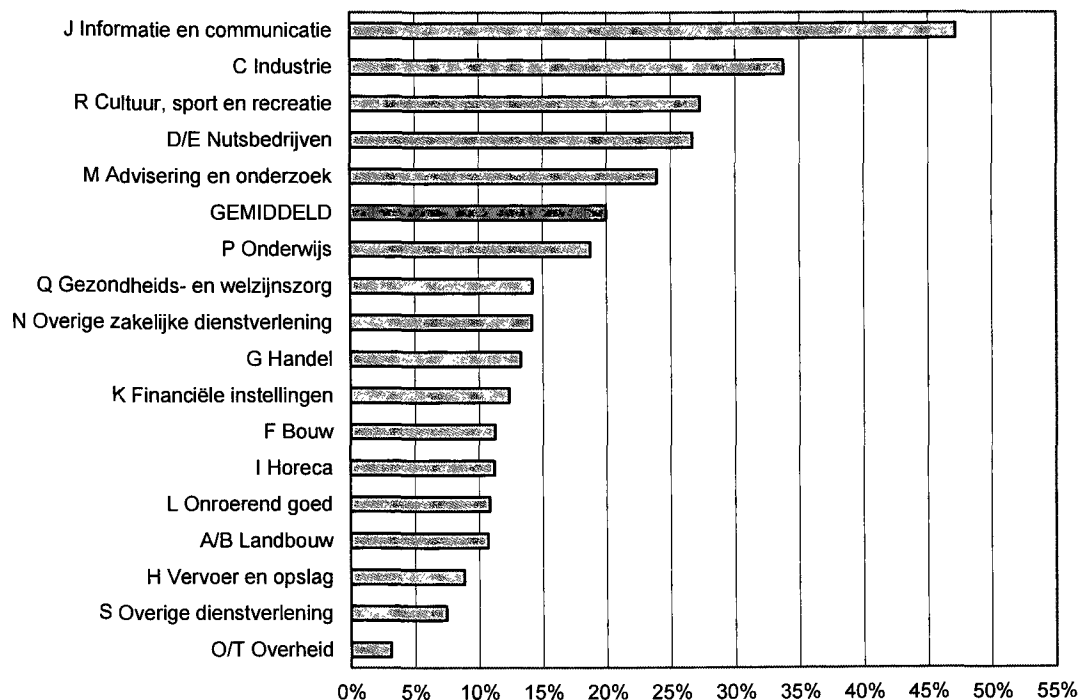
totaal aantal werkzame personen: klein: 1-9, middel: 10-99, groot: 100 en meer

De ontwikkeling van nieuwe producten vindt niet alleen plaats bij grote bedrijven maar zeker ook bij kleine. De sectoren waar we veel ontwikkeling van nieuwe producten aantreffen zijn: informatie en communicatie (de softwarebranche), industrie, advisering en onderzoek en cultuur en recreatie. Binnen het onderwijs vindt innovatie vooral plaats bij het hoger onderwijs en de subafdeling 'bedrijfsopleiding en training'. (NB: de vestigingen in het universitair onderwijs hebben deze vraag niet ingevuld). Ook de sector cultuur, sport en recreatie kent veel vestigingen die nieuwe producten ontwikkelen. Dit betreft over het algemeen de kunstenaars. Bij de nutsbedrijven gaat het om kleine aantallen, maar procentueel vooral in 2011 wel veel 'ja'.

Tabel 3 Het ontwikkelen van nieuwe producten als onderdeel van het bedrijfsproces, per sector

	2007 ja		2011 ja		2014 ja	
	Aantal vestigingen	Percentage van totaal in sector	Aantal vestigingen	Percentage van totaal in sector	Aantal vestigingen	Percentage van totaal in sector
A Landbouw	20	10%	29	7%	28	11%
C Industrie	284	33%	288	33%	299	34%
D/E Nutsbedrijven	10	10%	10	70%	15	27%
F Bouw	312	9%	365	8%	364	11%
G Handel	1362	9%	1299	11%	1293	13%
H Vervoer en opslag	104	10%	120	7%	136	9%
I Horeca	373	8%	361	10%	365	11%
J Informatie en communicatie	352	46%	551	46%	587	47%
K Financiële instellingen	111	11%	88	11%	97	12%
L Onroerend goed	117	9%	131	11%	138	11%
M Advisering en onderzoek	1043	24%	1642	27%	1709	24%
N Overige zakelijke dienstverlening	326	14%	369	16%	367	14%
O/T Overheid	49	6%	33	6%	32	3%
P Onderwijs	260	23%	382	24%	395	19%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	570	15%	905	15%	858	14%
R Cultuur, sport en recreatie	325	25%	608	25%	646	27%
S Overige dienstverlening	368	11%	410	8%	390	7%
Totaal	5986	17%	7591	20%	7719	20%

Figuur 2: Behoort het ontwikkelen van nieuwe producten tot het bedrijfsproces?, naar branche

Heeft het bedrijf patenten en/of octrooien aangevraagd?

Tabel 4 Heeft het bedrijf patenten en/of octrooien aangevraagd? Resultaten naar grootteklasse bedrijf

2007	ja	nee	totaal	ja	nee
	aantal	aantal	aantal	percentage	percentage
zonder	3	115	118	3%	97%
klein	73	4451	4524	2%	98%
middel	38	1025	1063	4%	96%
groot	6	135	141	4%	96%
totaal	120	5726	5846	2%	98%
2011					
zonder	5	117	122	4%	96%
klein	76	4840	4916	2%	98%
middel	41	836	877	5%	95%
groot	10	99	109	9%	91%
totaal	132	5892	6024	2%	98%
2014					
zonder	1	90	91	1%	99%
klein	72	6432	6504	1%	99%
middel	40	927	967	4%	96%
groot	6	101	107	6%	94%
totaal	119	7550	7669	2%	98%

totaal werkzame personen: klein: 1-9, middel: 10-99, groot: 100 en meer

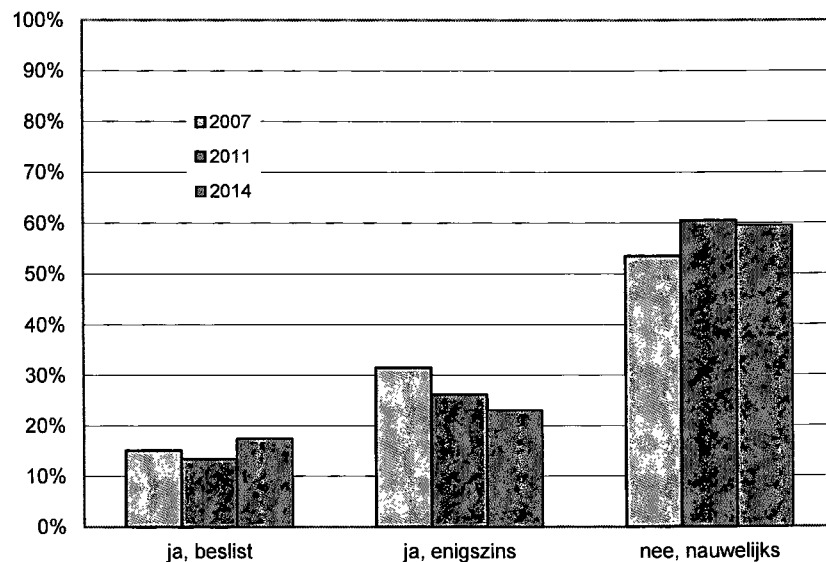
Ongeveer 2 op de 100 bedrijven vragen patenten en/of octrooien aan. Ten opzichte van 2007 is er geen toename geweest, eerder een afname. Bij de grote bedrijven zijn de aantallen te klein om echt van een verandering te kunnen spreken. Kijken we naar de branches dan zien we de hoogste percentages bij de industrie (o.a. chemie en vervaardiging van computers en elektronische apparatuur) en de sector advisering en onderzoek. Hier is een vergelijking met de landelijke situatie mogelijk. De sectoren waarin landelijk veel patenten zijn aangevraagd zijn de industrie en de zakelijke dienstverlening.

Tabel 5 Heeft het bedrijf patenten en/of octrooien aangevraagd? resultaten per branche

	2007		2011		2014	
	aantal vestigingen	percentage van totaal in sector	aantal vestigingen	percentage van totaal in sector	aantal vestigingen	percentage van totaal in sector
A Landbouw	20	0%	25	0%	27	4%
C Industrie	278	7%	255	8%	300	8%
D/E Nutsbedrijven	9	0%	8	0%	14	0%
F Bouw	307	1%	300	1%	366	1%
G Handel	1334	2%	1105	2%	1270	2%
H Vervoer en opslag	99	0%	86	2%	135	2%
I Horeca	363	1%	311	1%	367	1%
J Informatie en communicatie	348	3%	429	2%	586	1%
K Financiële instellingen	110	1%	74	1%	94	0%
L Onroerend goed	110	0%	116	0%	139	1%
M Advisering en onderzoek	1021	4%	1254	4%	1698	2%
N Overige zakelijke dienstverlening	321	1%	318	2%	362	1%
O/T Overheid	50	0%	23	0%	32	0%
P Onderwijs	253	0%	272	1%	389	0%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	560	1%	701	1%	855	0%
R Cultuur, sport en recreatie	311	2%	443	2%	646	1%
S Overige dienstverlening	352	0%	304	0%	389	1%
totaal	5846	2%	6024	2%	7669	2%

Vindt er voorsprongvergelijking ten opzichte van de concurrentie plaats?

Van alle vestigingen vindt bij 40 procent voorsprongvergelijking plaats waarvan bij 17 procent men antwoordt dat dat 'beslist' het geval is. Het resultaat n.v.t. is niet meegenomen in de resultaten in de tabel. Ten opzichte van 2007 en 2011 geven in 2014 meer vestigingen 'n.v.t.' aan.

Tabel 6 Vindt er voorsprongvergelijking ten opzichte van de concurrentie plaats? Resultaten naar grootteklasse, zonder 'n.v.t.'

2007	ja, beslist	ja, enigszins	nee, nauwelijks	ja, beslist	ja, enigszins	nee, nauwelijks
	aantal vestigingen			in percentage van totaal aantal vestigingen		
Zonder werknemers	4	9	15	14%	32%	54%
Klein	264	603	1118	13%	30%	56%
Middel	114	197	281	19%	33%	47%
Groot	23	38	25	27%	44%	29%
totaal	405	847	1439	15%	31%	53%
2011						
Zonder werknemers	8	7	25	20%	18%	63%
Klein	335	710	1833	12%	25%	64%
Middel	116	190	279	20%	32%	48%
Groot	18	29	28	24%	39%	37%
totaal	477	936	2165	13%	26%	61%
2014						
Zonder werknemers	1	3	10	7%	21%	71%
Klein	237	331	913	16%	22%	62%
Middel	74	75	150	25%	25%	50%
Groot	5	9	9	22%	39%	39%
totaal	317	418	1082	17%	23%	60%

totaal werkzame personen: klein: 1-9, middel: 10-99, groot: 100 en meer

We zien bij de kleine bedrijven een toename van de vestigingen waar voorsprongvergelijking plaats vindt. Er zijn veel branches waar de helft of een kleine helft van de bedrijven aan voorsprongvergelijking doen. Kijken we naar de ontwikkelingen van de verschillende branches dan zien we meer voorsprongvergelijking bij financiële instellingen, industrie en de zakelijke dienstverlening en minder bij en de bouw en de horeca. Binnen de sector informatie en communicatie vindt voorsprongvergelijking vooral plaats bij de informatietechnologie en binnen de handel bij de groothandel.

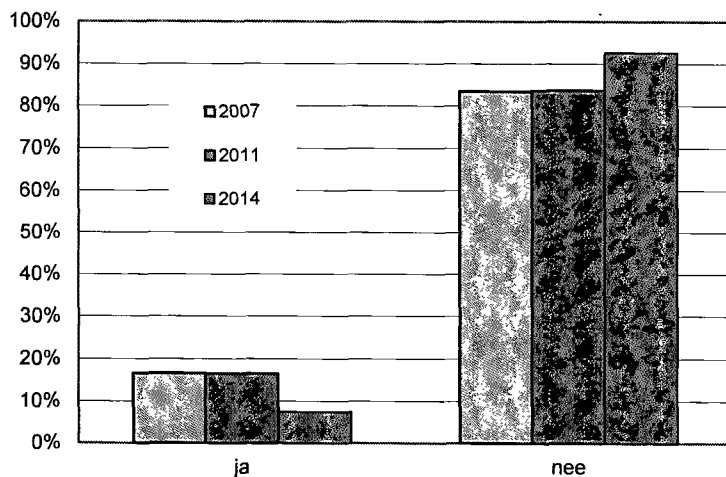
Tabel 7 Vindt er voorsprongvergelijking ten opzichte van de concurrentie plaats? Resultaten per sector, zonder 'n.v.t.'

	2007			2011			2014		
	aantal totaal	daarvan ja	%ja	aantal totaal	daarvan ja	%ja	aantal totaal	daarvan ja	%ja
A Landbouw	6	2	33%	8	3	38%	7	3	43%
C Industrie	162	71	44%	184	71	39%	87	42	48%
D/E Nutsbedrijven	7	3	43%	8	6	75%	4	1	25%
F Bouw	134	39	29%	164	48	29%	97	30	31%
G Handel	667	336	50%	684	288	42%	437	195	45%
H Vervoer en opslag	42	18	43%	52	24	46%	34	12	35%
I Horeca	147	50	34%	195	64	33%	132	41	31%
J Informatie en communicatie	230	121	53%	354	172	49%	168	75	45%
K Financiële instellingen	47	18	38%	42	19	45%	24	12	50%
L Onroerend goed	47	24	51%	66	30	45%	41	17	41%
M Advisering en onderzoek	499	257	52%	807	311	39%	312	108	35%
N Overige zakelijke dienstverlening	173	95	55%	205	99	48%	106	54	51%
O/T Overheid	5	5	100%	4	2	50%	4	1	25%
P Onderwijs	125	70	56%	150	63	42%	68	29	43%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	205	79	39%	306	107	35%	129	51	40%
R Cultuur, sport en recreatie	96	28	29%	209	61	29%	96	39	41%
S Overige dienstverlening	99	36	36%	140	45	32%	71	25	35%
Totaal	2691	1252	47%	3578	1413	39%	1817	735	40%

Wordt er gebruik gemaakt van kennisinstututen?

Bij 16 procent van de vestigingen maakt men gebruik van kennisinstututen.

Figuur 4: Wordt er gebruik gemaakt van kennisinstututen?

Tabel 8 Wordt er gebruik gemaakt van kennisinstututen? Resultaten naar grootteklasse van de vestigingen'.

2007	ja	nee	totaal	ja	nee
zonder werknemers	16	101	117	14%	86%
Klein	608	3902	4510	13%	87%
Middel	271	787	1058	26%	74%
Groot	69	73	142	49%	51%
totaal	964	4864	5828	17%	83%
2011					
zonder werknemers	23	198	221	10%	90%
Klein	880	5296	6176	14%	86%
Middel	266	727	993	27%	73%
Groot	63	71	134	47%	53%
totaal	1232	6292	7524	16%	84%
2014					
zonder werknemers	4	85	89	4%	96%
Klein	398	6094	6492	6%	94%
Middel	145	827	972	15%	85%
Groot	18	89	107	17%	83%
totaal	565	7095	7660	7%	93%

totaal werkzame personen: klein: 1-9, middel: 10-99, groot: 100 en meer

Bij de vestigingen die aangeven gebruik te maken van kennisinstututen valt als eerste op dat de percentages in 2014 veel lager zijn dan in 2007 en 2011. Dit geldt voor alle branches en alle grootteklassen. De achtergrond daarvan is vooralsnog onduidelijk. Bij het schrijven van deze rapportage onderzoeken we nog nader om te achterhalen of hier daadwerkelijk sprake is van een duidelijke verschuiving en waarom, of dat er mogelijk sprake is van een bijzonder (meet-)effect. Vooral de grote en middelgrote vestigingen maken gebruik van kennisinstututen.

Tabel 9 Wordt er gebruik gemaakt van kennisinstututen? Resultaten per sector

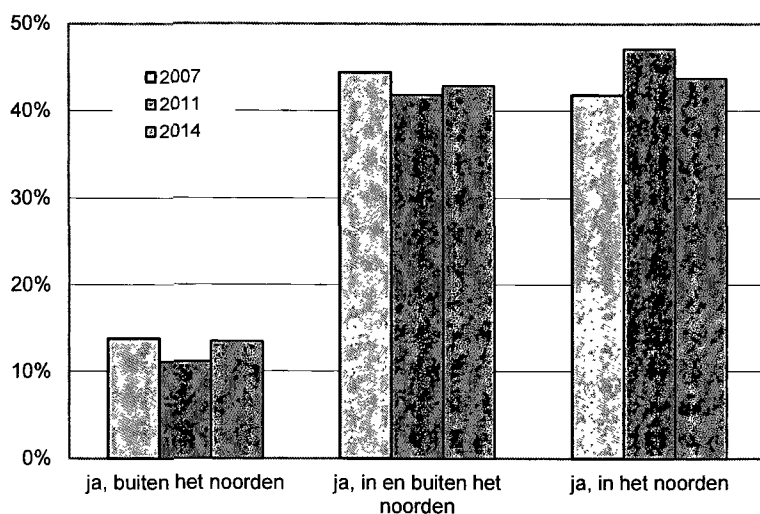
	2007		2011		2014	
	Ja in aantal	Ja, in perc. van vestigingen	Ja in aantal	Ja, in perc. van vestigingen	Ja in aantal	Ja, in perc. van vestigingen
A Landbouw	21	10%	31	6%	27	11%
C Industrie	280	20%	287	17%	299	7%
D/E Nutsbedrijven	10	60%	12	50%	14	14%
F Bouw	299	10%	367	9%	364	6%
G Handel	1325	8%	1284	9%	1277	5%
H Vervoer en opslag	102	9%	117	9%	133	2%
I Horeca	359	3%	360	4%	363	3%
J Informatie en communicatie	347	25%	551	18%	586	8%
K Financiële instellingen	107	20%	90	22%	96	10%
L Onroerend goed	110	6%	128	14%	138	7%
M Advisering en onderzoek	1014	27%	1636	24%	1693	9%
N Overige zakelijke dienstverlening	318	16%	364	14%	361	6%
O/T Overheid	59	41%	29	55%	32	13%
P Onderwijs	254	26%	378	23%	394	10%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	560	28%	891	25%	853	12%
R Cultuur, sport en recreatie	314	11%	599	11%	640	5%
S Overige dienstverlening	348	10%	400	10%	390	4%
Totaal	5827	17%	7524	16%	7660	7%

Bij de sectoren valt de niet-commerciële dienstverlening op, overheid, onderwijs en gezondheidszorg. Bij de overheid gaat het om lage aantallen. Een andere sector die veel gebruik maakt van kennisinstellingen zijn de financiële instellingen. Ook de sector advisering en onderzoek maakt gebruik van kennisinstellingen. Dit geldt voor deze hele sector.

Kennisinstellingen in- of buiten het noorden?

Bij de vraag naar het gebruik van kennisinstellingen is nog aanvullend gevraagd of de kennisinstellingen waar de vestigingen gebruik van maken in of buiten het Noorden gevestigd zijn.

Figuur 5 Gebruik van kennisinstellingen, naar locatie van de instellingen

Er wordt relatief veel gebruik gemaakt van kennisinstellingen in het Noorden. Ook veel vestigingen geven aan gebruik te maken van instituten zowel in als buiten het Noorden. Sectoren waarbinnen relatief veel bedrijven te vinden zijn die alleen gebruik maken van instituten buiten het Noorden zijn de handel, de gezondheidszorg en de sector advisering en onderzoek. Ten opzichte van 2007 maken relatief meer vestigingen alleen gebruik van instituten in het Noorden.